

Efesus Tere

Poolnon Efesus yonoo Tere ano.

Jen-asa-asari qaa

Poolnon Room sitiwaa kapuare mirinon rama Efesus uumeleen tuun yonoojon Tere koi ooro. Efesus ii Eisia prowinswaa siti waja. Siti iikawaa uutanon konkororo mamaga ama menj laligogi. Poolnon misin gawon menj liligoro indina karoon kolooro Efesus kan gbani karoon kanon Buna qaa jen laligoro. Efesus sitinon Juuda ejemba tosaaja goman toya yonoo batugianon laligogitiwaajon Poolnon tere koi oon kokaen kuma onono, “Kraistnon tuun woi mindiriro uumeleen tuun motoongo koloojao.” (2.15-16), (3.6) Anutunon uusiina ano kalenmoriaja uumeleen tuun ananaajon nomaen ano eji, ii mamaga jen asarija. (3.10) Iikawaa sare-qaaya karoon ii kokaen jero:

1. Uumeleen kanageso ononon sele busu motoongo koloogi Kraist anjo wanjia kolooja. (1.23; 4.15-16)

2. Uumeleen kanageso ononon miri motoongo kaaja koloogi Kraistnon onoo tandogia kombom-banja kolooja. (2.21-22)

3. Uumeleen kanageso ononon emba buna kaaja koloogi Kraistnon logia kolooja. (5.25-27) Kaanagadeen Kraistnon Efesus onoo tuun woi mindirin orono iikawaajon sele busu motoongo kolooju. Asasгаа ejemba koloogitiwaajon laaligogiaa gejanono qaaya qaaya ooro. Kianj.

Buk kokawaa bakaya waja 4 ii kokaen:

Qaa mutuya 1.1-2

Kraist ano uumeleen kanageso 1.3-3.21

Kraistwo laaligo gbilía 4.1-6.20

Terewaa qaa kota waŋa 6.21-24

¹ *Anutunonj Pool nii uusiŋaa so wasinj nono Kraist Jiisaswaa aposol koloojen. Momalaari alauruna soraaya Kraist Jiisaswo qokotaanj Efesus sitinonj laligojuti, niinonj onowo qaa amin mobombaajonj tere koi oojen.

² Anutu Maŋnana ano Ponj Jiisas Kraist yorononj mono kalenj-morianj ononi luaenonj laligowu.

Kraistnonj Anutuwaa kotumotueya nonomakeja.

³ Anana Ponjnaná Jiisas Kraistwaa Maŋa Anutu mepeseenkebonj. Inonj anana Kraistwo qokotaaninj uunananonj qeangowaatiwaajonj Siwewaa kotumotueya ano kalenja kania kania ii uunananonj anota laligonj koujonj.

⁴ Anutunonj anana wala monowaa monoyanonja kokaenj koloowombaajonj meweengonj nonono: Kraistnonj nemuŋ koma nonono anana iwaa buŋa soraaya koloonj Anutuwaa jaase-waŋanonj koposowaa qaanana qaa nambonja. Kaenj meweengonj nonoma iikawaa gematanonj Siwe namo mokoloonj ama oroono. Kambanj iikanonjadeenj kanainj ejemba jopagonj nonoma laligonj kouro.

⁵ Jopagonj nonoma uusiŋaa so walawala qaa je arenja ama qaanana kokaenj jenj tegoro: Jiisas Kraistnonj nemuŋ koma nonono

---

* **1:1:** Apo 18.19-21; 19.1

Anutunonj nonoono iyanjaa meraboraanja koloowonja. ⁶ Wombo Meria ii ananaajonj wasiro kamaanj Anutuwaa kalenmorianjaa kusunja bunabunayawo qeleema sewanja qaa eenj nonono. Anana mono kalenmorianja iikawaajonj Anutu mepeseenj munkebonja. ⁷ *Anutuwaa kalenmorianjaa kowia ii somata qatawo. Kawaa so Jiisasnonj saya maama iikanonj downana mero. Ii merotiwaaajonj Anutunonj saanonj singisonjonana mesaonj songbama nonomakeja.

⁸ Iinonj kalenmorianja ii kowianonga kelemalelenj maaro qanananonj uro. Momakootoya uuta kuuya iikawaa so kokaenj menj asarinj nonono: ⁹ Anutunonj wala iyanjaa uutanonj qaa arenj somonjonj moro awaa kolooro qaa arenja ii aasangoyanonj ero eenj laligonj kougito, Kraistnonj Anutuwaa qaa jetaa so otaanj kamaanj anana ninisaano iima moninj. ¹⁰ Anutunonj waladeenj kalenmorianj arenjaa kania ii kokaenj romonjoro, “Anutu niinonj arenj ii otaanj laligonj laligowe kambanja tororo kanj kuuro iikanonj honjowo kolooro kokaenj asugi-waa: Kuuya Siwe gomambaa jakeya jakeya iikanonj me namononj koloonj laligojuti, niinonj mono ii kuuya mindirinj somonjonj onjomanja ano Kraist kuunj mube kuuya yonjoo wanjgia motoonjgo koloonj laligowaa.”

¹¹ Anutunonj waladeenj iyanjaa uutaa so qaa somonjgorota eji, mono arenj iikawaa so kuukuu qaaya jero iwoi kuuya koloonjkeja. Iyanjaa arenja iikawaa so walawala Juuda kanageso nono iyanjaa bunja koloonj laligowombaaajonj jenj tegonj

---

* **1:7:** Kol 1.14

nonono. Kawaa so tosia anana Kraistwo qokotaanin metogon nonono iwaanon oyanboyan akadamu ii borosamo kaana buna qen aon laligogon. ¹² Juuda kanageso nononon Kraistnon galen koma nonombaatiwaaon mamboma walawala jejeromonromon ama mun laligon kouninji, iinon anana Anutuwaa ku-usuna bunabunayawo ii mepeseen laligowombaajon ama meweengon nonono.

¹³ Waba kantri onoononga tosiannon kaanagadeen Kraistwo torogon qokotaagi. Hamoqeqewaa Oligaa Bunaya jegi qaa hona ii moma uugia meleenji. Unja Toroya iinon Anutu qaqabunayaa mungen aiweseya kolooja. Unja ii wasiro kamaawaatiwaa qaa somongoroti, iinon mono ii uugianon ano kemero. Kraist moma laarin mugii Anutunon aiweseya kombomana ii mokotaan onono laligoju. ¹⁴ Anutunon kanagesouruta Siwewaa oyanboyan akadamu nonomambaa qaa somongoroti, ii mewombaa aiweseya Unja Toroya ii wala ama nonono. Unja Toroya uunananon ano laligojiwaaon mono kokaen moma kotiijon: Anutunon downana men bunauruta koloonin era namononga nunuano Siwenon uma oyanboyan mokoloowona. Kawaaon mono Anutuwaa ku-usuna bunabunayawo ii mepeseenkebona. Kian.

Poolnon Anutu mepeseen kokaen qama kooliro:

¹⁵ Kanon oyanboyan mokoloowombaajon ama niinon Efesus onoojon qama koolinkejen. Ononon Pon Jiisas pondan moma laarin ejemba soraaya kuuya uugianon jopagon

onmakejuti, tosianon iikawaa buju qaaya jegi mobe. ¹⁶ Kawaajon buju qaa ii mobeti, niinon kaanagadeen onoojon ama Anutu mepeseen laligoweti, ii mende mesaowe. Qaago. Niinon qama koolinj kanon romonjon onmakejen.

¹⁷ Romonjon onoma Ponana Jiisas Kraistwaa Anutuya ii kokaen qama koolinj munkejen, “Oo Manana ku-usun Toya, gii mono Unaga Toroya ii Efesus alaurunana onomba. Unaga ii uugianon ana momakootogia qaita mon kolooro Anutuwaa kania awaagadeen injisaano moma yagowuya.

¹⁸ Anutu, gii mono uugiaa jaaya men asarina geengaa Bunagaa kania moma yagowuya.” Anutunon iyanaga ejemba soraaya nonoojon Siwe Buna ku-usuna bunabunayawo ii nonomambaa qaa somongoro onjo iwoi ii mokoloowutiwaajon mamboma jejeromonromon ambutiwaajon onoono. Jejeromonromon angi Jiisasnon mombo asugiro akadamugiawo koloowuti, onjo oyanboyan iikawaa kania moma sorogowutiwaajon qama koolinkejen.

¹⁹ Moma laarin munin Anutuwaa ku-usuna kotakotanon uunananon sein gawon menkeji, iikanon mono somata qatawo tetegoya qaa koloaja. Onjo iikawaa kania moma kotowutiwaajon qama koolinkejen. Esunmumuya damuyawo kanon selenana koton inaan nonomakeji, Anutunon iikawaa usuna ii kokaen gendeema nonono:

²⁰ *Anutunon ku-usuna gawonon ama Kraist men gbilin muro koomunonga waaro ano wano

---

* **1:20:** Ond 110.1

Siwe gomanonj uma sopaya sopaya liligonj jakeya jakeya unjuugunj uro Anutunonj iyanaa boro dindinanonj dunj rara mutuyanonj anota raja. ²¹ Ano jinjaronj dunjanonj rama ilawoila kuuyaa wajnanaga nanja. Ben kawali galenj ano yonoo newogianonj jawinj, ponj qerewenja ano gawman kiap uuta ano kamakamaata kuusungiwawo galenj koma nonomakejuti, Kraistnonj mono iyonoo wanjalegia koloonj korebore galenj koma onomakeja. Siwe gomanonj, namononj ano yoroo batugaranonj galenj qa kuuya qama ononji bosinjuti, Kraistnonj mono ii kuuya unjuugunj uja. Balombaa kambanj kokaananondeenj qaagoto, kanagenj kambanj qaita monj kolooro laligonj ubonjati, iikanonj kaanagadeenj ilawoila kuuya galenj koma laligonj ubaa.

²² **Anutunonj unja, ome, ejemba ano ilawoila kuuya ii menj kamaanj Kraistwaa baatanonj ama nonono laligoninj Ponjana uuta kolooja. Anutunonj Kraist ii uumeleenj kanageso nonooma wajnana nambaatiwaajonj kuunj muro laligoja. ²³ Iinonj kopagonj nonoma zioz ananaa wajnana kolooro anana iwaa honjaa kana boboria koloojonj. Kraistnonj wajnana koloonj anodeenj raro mende sokonagato, anana iwaa dondomonjuruta koloonj iwo torogeninj honjanonj asugiro sokonja. Kraistnonj kaanjadeenj ilawoila kuuyaa dondomonja monj koloonj torogero korebore anana mono Anutuwwa akadamunanawo asugininj sokoma kemakeja. Kianj.

---

* 1:22: Ond 8.6   * 1:22: Kol 1.18

Koomuyanonga gbiliŋ Kraistwo kotiŋ laligojoŋ.

2

¹ *Waladeen kana uugun ŋingisonŋoya ŋingisonŋoya aŋgiti-waajon laaligo koomuya laligon kougii. ² Ono kamban iikanon balombaa nanamemen bologa otaagi. Omejiilan yonoo Pongianon kamban kokaamba Siwe namo batugaranon laligon qootogo ejemba uugia sololoon galen koma onomakeji, mono iwaanon qokotaan ten koma mun laligogi.

³ Anana kuuya kaanjadeen wala yonoo batugianon silemale ama lan laligonin. Uu selewaa siŋnana kombombaŋa bologa otaan ananaa jaa-jaa laligonin. Kaen lan laligonin Anutunon nini-iro mende sokono irinŋonŋoonŋa qanananon ano laligonin. Qaa qootogo ejemba tosaŋa yonoo so kaanŋa Anutuwaawaa irinŋonŋoonŋa bunŋa koloon laligonin.

⁴ Kaan laligoninto, kamban kokaamba iikaan qaago. Anutunon kiankomuya tetegoya qaa kanon jopagon nonono. ⁵ Kana uugun Anutu qetama mun iikawaajon koomuya koloon laligoninto, Anutunon Kraist men gbiliroto, anana mono kaanjadeen men gbiliŋ nonono kotiŋ laligojoŋ. Iwaa kalen moriananon mono hamo qen onono mombo letonŋi.

⁶ Kraistnon waaroti, anana mono kaanjadeen nonomindiiro koomuyanonga waanin. Anutunon Kraist Jiisas wano Siwe gomanon uroto, anana kaanjadeen Siwe laaligowaa jake ejuti, mono

---

* 2:1: Kol 2.13

iikanon nonono iwo tosaana galen koma onoma laligojon.

⁷ Anutunon kokaembaajon kaen nonono: Anutuwaa kalen-morianaa kowia tetegoya qaa iikanon asuganon asugiro moma asariwombaaajon moro. Moma asarin kanagen kambaana kambaana qaita mon asugiro tetegoya qaa laligon ubonati, kambaan iikanon ii men somariin nonomambaaajon moro. Anutunon Kraist Jiisas wasiro kan uujopaya kaen qendeema nonono. ⁸ Anutu moma laarin mugi kalenmoriananon mono hamo qen onono mombo letongi. Onoangio nemun koma aon iikaana kanon mende letongito, Anutunon kalenaaajon ama men letoma onono. ⁹ Angio iwoi mon ama men sororogogitiwaaajon mende letongi. Monnon mon ana selia men ubabotiwaaajon mono kalenmorianaaajonadeen kaen ama onono.

¹⁰ Anana Anutuwaa borosowoga laligojon. Kraist Jiisaswo qokotaanin Anutunon uu dologa mokolon nonono. Anutunon walawala gawon awaa awaa meweengon mozozongoroti, anana ii men laligowombaaajon kaen mokolon nononota laligojon. Kian.

Kraistwo qokotaan sele busu motoongo koloojon.

¹¹ Kawaajon Efesus onjo wala Juuda ejemba mende koloon Anutuwaanon kanageso mende laligogiti, mono ii romongon laligowu. Tosianon onoojon kokaen jen jen onoma laligogi, “Nono Anutuwaa aiweseenanawo laligojonto, kantri tosaana onjo ejemba omaya aiwesegia qaa!” Qa

ii eja borononj aiwese selenananonj kotonjkejuti, mono ii romonjonj jenj laligogi. ¹² Ono kambañ iikanonj uugia Kraistwo mende jopagonj aonj eenj yamagenj laligogi. Waba kantri onj Juuda kanageso nonoo too leeurunanaga laligogi. Anutunonj ejemba iyanjaajonj meweengonj nonono laligojoni, onj nonoo batunananonj qagia qaa laligogi. Anutunonj Bunaya alauruta onjomambaajonj jenj qaa somongoroti, onj ii mende totonj moma kotonj tompinj laligogi. Oyanboyonj koloowombaa jejeromonjromongia qaa. Anutugia qaa kaanja namononj eenj lanj laligogi. Mono ii romonjonj laligowu.

¹³ Ono wala sigensigenj laligogito, Kraist Jisaswo qokotaagi sayanonj songbama onono kambañ kokaamba afaanjonj Anutuwaaw kosianonj kanj laligoju. ¹⁴ Kraist onj luae Tonana kolooja. Iinonj Juuda kanageso ano waba kantri ejemba tuunj woi anana mindirinj nonono mutulanjonjkejonj. Batunananonj kere enj sopa renjenj kotiga kuunj mendeema nononoti, iinonj mono songo ii riwagoro uumeleenj kanageso motoonjgo koloojonj. ¹⁵ *Jiisanonj iyanjaa balonj selianonj komuro iikaanja kanonj Juuda nonoononj Kana qaa ano iikawaa jojopanj qaaya ano jenkooto tosia ii kondeeno. Tuunj woi mindirinj nonoma kanageso gbilia motoonjgo koloowombaaajonj ii kondeeno. Kawaajonj uu gbilia mokolonj nonono Kraistwo qokotaaninj batunananonj luaeya kolooro.

¹⁶ *Kraistnonj komunj kere nanamemenana maripoononj qero komunj kamaaro. Sele busunonj

---

* 2:15: Kol 2.14   * 2:16: Kol 1.20

motoonjo komurotiwaa sayanonj mono ejemba tuunj woi nunuano saanonj eleema Anutuwaa kosianonj kawonja. Kaenj mindirinj nonono saanonj boroqeqe ambonja. Ii andaboronj Kraistwo sele busu motoonjo koloonj laligojonj.

¹⁷*Kraistnonj kanj luae koloowaatiwaa Bunyaya ii waba kantri ejemba Anutu gema qenj sigensigenj laligogiti, onoojonj jenj asarinj onono ano Juuda ejemba Anutuwaa kosianonj laligoninj, mono nonoojonj motoonjadenj jenj asarinj nonoma laligoro. ¹⁸ Kraistnonj Juuda ano waba kantri ejemba anana kuuya nemunj koma nonono Unja Toroya motoonjononj kana qendeema nonono saanonj afaanjonj Manjananaa jaasewananonj keubonja.

¹⁹ Kawaajonj onjo Juuda ejemba qaagoto, kilenj waba ejemba tawatawaya ii mende toroqenj laligoju. Anutuwaa gomanj balonj toya soraaya koloogi nonowo motoonj Anutuwaa uumeleenj kanageso koloojonj.

²⁰ Gejatootoo ejemba yonononj waladeenj Anutuwaa qaanonj tando osonj kuugi Kraist Jiisas anjo kanj tandonana kombombanja koloonj aposol wasinj nonoma wanjana nano Anutuwaa uumeleenj jigo koloojonj. Onjo kaanagadeenj tando iikanonj keuma nanjonanjo ama aonj kotikotii mokolonjkeju. ²¹ Iinonj miri ii muzugonj mindirinj somonjgoro namakeja. Anana Pombo qokotaanj nama mutulanjoninj momalaarinananonj kotiinj somariiro Anutuwaa uumeleenj jigo kowoga koloojonj. ²² Onjo kaanagadeenj Pombaanonj

---

* **2:17:** Ais 57.19

qokotaan uumeleen alaurunana tosaan̄a yon̄owo mutulan̄gon̄ motoon̄ nama uugia nan̄gon̄ aon̄ kotikotii mokolon̄keju. Kaen̄ nama Anutuwaa uumeleen̄ jigo koloogi Un̄a Toroya uugianon̄ anota an̄o jigoya iikawaa uutanon̄ laligoja. Kian̄.

3

Pooln̄on̄ waba kantri yon̄oonon̄ kema Bun̄a gawon̄ mero.

¹ Kania iikawaajon̄ ama Pool niinon̄ waba kantri ejemba on̄o ilaan̄ on̄omambaajon̄ gawon̄ men̄ laligojen̄. Kaen̄ laligowe Kraist Jiisawaa gawon̄ mewetiwaajon̄ kapuare mirinon̄ noon̄gi rama simin̄ kuma qama koolin̄kejen̄.

² Anutunon̄ kalen̄morian̄a kantri tosaan̄a on̄oojon̄ mendeema on̄ono qeangowutiwaa gawon̄ nonoti, on̄o ii on̄an̄on̄ modaboroju. ³ Anutunon̄ qaa aren̄a aasangoya nisaama jero moma yagojen̄i, qaa iikawaa kania torodaamonda on̄on̄ on̄ombe.

⁴ *Oon̄ on̄ombeti, on̄o tere ii ween̄gon̄ saanon̄ noo kania kokaen̄ moma asariwu: Niinon̄ Kraistwaa kania aasangoya ii awaagadeen̄ moma kotojen̄.

⁵ Monowaa monoyan̄on̄ga ejembanon̄ kanain̄ laligon̄ kouma laligogiti, iyon̄onon̄ kambañ iikanon̄ Bun̄a aasangoya iikawaajon̄ tompin̄ laligogi. Kaan̄a laligon̄ kougito, kambañ kokaamba Un̄a Toroyanon̄ ii Anutuwaa aposol ano gejatootoo ejemba tak-kootoya nonoojon̄ jen̄ ninisaano mojon̄. ⁶ Bun̄a aasangoya ii kokaen̄: Kraist Jiisason̄ oyan̄boyan̄ bun̄a qen̄

---

* **3:4:** Kol 1.26-27

nonombaatiwaajon jen qaa somongoroti, onjo ii Juuda nonowo ororon anjon koma men laligoju. Oligaa Bunanon iikawaa kania ii waba kantri ejemba onjojon kaanagadeen qendeema onmakeja. Onjo uugia meleema saanon nonowo motoon kotumotueyaa Bunaya so motoondeen buna qen aon laligoju. Uugia Anutuwo somongon motoon Kraistwaa sele busuya koloon nonowo tuun motoonjon nanjon.

⁷ Iwaa ku-usunanon mono noo uuna sololoooro uuna meleembe Anutunon kalenmoriaña sewaña qaa nono. Ii nono kana koloooro Oligaa Bunawaa gawon meme ejaga koloowe. ⁸ Niinon Anutuwaanon kanageso soraaya kuuya onjo newo baagianon kamaanqeqeta totoon laligojen. Kaen laligojento, Anutunon kilen kalenja uuta koi kaanja nono: Niinon Kraistwaa oyanboyanaa Bunaya ii waba kantri ejemba onjojon jen asari-mambaajon simbawonawo mojen. Oyanboyan iikawaa kania ii kuuya oson moma kotod-aborowonatiwaa so qaago.

⁹ Anutunon monowaa monoyanon iwoi kuuya mokoloon Bunaya aasangoya kojangiro ejembanon laligon kouma laligogiti, kamban iikanon tompin laligogi. Kawaajon niinon Anutuwaa Buna aren aasangoya ii galen koma laligowe honawo koloonkeja. Niinon iikawaa kania asuganon jewe ejemba kuuyanon moma sorogowuti-waajon simbawonawo mojen.

¹⁰ Anutunon momakootoya kania kania qaita mon ninisaano kamban kokaamba uumeleen zioz tuun batunananon amin monin asuganon koloon seinkeja. Anutunon uusiina kokaen

momakeja: Ben kawali galen ano pon qerewenq gajoba uuta ano kamaanqeqeta Siwe namo batugaranon ilawoila kuuya galen komakejuti, iyononon kaanagadeen Anutuwaa momakootoya ii geja ama mobutiwaajon momakeja. ¹¹ Yononon ii mobutiwaajon Anutunon Buqa areja ii monowaa monoyanonga kambaqa qaanon uutanon jen kotiin ano ero. Iikawaa so Ponana Kraist Jiisas wasiro hona mokolooro kanagesouruta koloon mindirin nanjon.

¹² Kraistwo qokotaan nama moma laarin munin Anutuwaa nagu-non kaen tano saanon iwaa jaasewananon keubombaajon awasanaka nanjon. ¹³ Kawaaajon kokaen welema ononjen: “Niinon kapuare mirinon rama onon qeangowutiwaajon ama konjilin moma laligonkejen, iikawaaajon uugia mono mende kamaawa. Onon noo siimbobolona iikawaaajon ama saanon akadamugiawo koloowuya.” Kian.

Poolnon Efesus yonoojon kokaen qama kooliro:

¹⁴ Kania iikawaaajon niinon Manana simin kuma mun qama koolinkejen. ¹⁵ Iinondeen mono manana mutuya kolooja. Iwaa so Siwe ano namowaa kanageso kuuya anana ama qa ii men qamakejon. ¹⁶ Kokaen qama koolinkejen, “Anutu, gii mono Unaga Toroya ama onona uugianon kotinkebaa. Goo Bunaga ku-usunq bunabunayawo ii tetegoya qaa kowiganon eji, gii mono ku-usunqa iikawaa so men kotiin onomakeba. ¹⁷ Men kotiin onona saanon Kraist moma laarin mugu uugianon dun men laligowaa.

Kaen laligoro kosogia Kraistwaa uujopanon mon-
donjon mendunngogi kemero rindanon nambu.

¹⁸ Uujopayanon nemun koma onono kanageso soraaya kuuya yonowo saanon Kraistwaa uujopayaa kania moma kotowu. Jopagon nono-makeji, uujopa iikawaa soya ii kokaen: Goraaya leelee tetegoya qaa kema bimbigoja. Koriga enduwaa enduyanon kemalija. Koriga euwaa euyanon uja. Kaanagadeen dutanon emuwaa emuyanon kemen eja. ¹⁹ Kraistwaa uujopayanon mono balombaa momonanaa soya uuguja. Ii moma komuwutiwaajon kokaen qama koolinkejen: “Anutu, gii mono akadamuga kuuya kanon uumomogia saa qen musulunjon onomba.”

²⁰ Anutu kaen qama koolin mun kokaembaajon mepeseenjejen: Anana momonana uugun iwoiwaajon qama koolin qisiwonaga me jaameleen unu iima romongwonagati een, iinon mono iwoi ii saanon men kotiin nonombaa. Anutu ku-usunanon uunananon gawon menkeji, iinon mono iikawaa so qamakooli ano momonanaa soya ii uugudaboron afaanon iwoi kuuya saanon nonomakebaa. Kawajon mepeseen munkebona. ²¹ Uumeleen kanageso anana ajoroon Kraist Jiisaswaajon ama Anutuwa qabunaya mepeseenin akadamuyawo koloon ewaa. Ii ben isiurunana yononon men kotiin tetegoya qaa en ubuti, kamban iikanon mono kaanideen akadamuyawo koloon ewaa. Qaa ii onanon.

4

Kraistnoŋ mindiriŋ nonono sele busu motooŋgo koloojon.

¹ Niinonŋ Pombo qokotaanŋ nama gawonŋa mewetiwaajonŋ kapuare ejaga koloojenŋ. Qaa ii jedaboronŋ uugia qaa kokanonŋ jenŋ kuujenŋ: Anutunonŋ nanamemenŋ akadamuyawo ama menŋ laligowutiwaajonŋ onŋoonoti, iikawaa so onŋo mono laaligo qaita monŋ laligowu. ²* Mono uugia menŋ kamaanŋ ama qaa baatanonŋ kema ejemba gumbonjonjonŋ qaganonŋ ama onŋoma laligowu. Lombo mokosinŋonŋ laligowu. Mono lolonŋonŋ bologaa kitia mende meleembuto, qaqaanŋonŋ jopagonŋ aonŋ laligowu. ³ Unŋa Toroyanonŋ uugia menŋ kululuunŋ luaewaa kasanonŋ somonŋonŋ mindiriŋ onŋomakeji, onŋo mono uusoomonŋgo ii batugianonŋ ewaatiwaajonŋ kaparanŋ koma nambu.

⁴ Anutunonŋ onŋoonoti, iikanonŋ mono ororonŋ oyanboyanŋ koloowombaajonŋ jejeromonŋromonŋgia motoonŋgo iikayadeenŋ ama onŋono mamboma laligoju. Iikawaa so onŋo kaanŋiadeenŋ Kraistwaa honŋa sele busuya motoonŋgo koloogi mono Unŋa Toroya motoonŋgononŋ inaanŋ onŋono laligowu.

⁵ Ponŋnana motoonŋgononŋ galeŋ koma onŋono ororonŋ moma laariŋ mugi oomulu motoonŋgo iikayadeenŋ menŋ onŋonŋgi motoonŋ koloonŋ laligoju.

⁶ Anutunana motoonŋgononŋ kuuya manŋ koma nonomakeja. Iinonŋ iwoi kuuya kore nunuugunŋ Ponŋnana uuta koloonŋkeja. Kaenŋ koloonŋ jeta tenŋ kombombaajonŋ kuuya kuunŋ inaanŋ nonoma uunana so laaligo ano rama momo nonomakeja.

---

* **4:2:** Kol 3.12-13

⁷ Iikawaa so ororonj Kraistwaa sele busu motoonjo laligojonto, Kraistnonj kalenj moriana uusiinaa so maama nonono. Gawonj memewaa momo kalenja kania kania ii motomotoonj so-nananonj mendeema nonono laligojnj. ⁸ *Kawaa qaaya ii kokaenj jegita Bunja Terenonj eja,

“Inonj eukanonj uma nama kapuare ejemba mamaga onono bunjuruta koloogi kalenja kalenja ii ejemba ananaajonj nonono.”

⁹ “Eukanonj uro,” Anutunonj qaa ii mono no-maembaajonj jero? Iikawaa kania ii kokaenj: Kraistnonj wala Siwenonja kamaaro. Mono namo dutanonj emukanonj kemero. ¹⁰ Kamaaroti, iinonj mono kaanagadeen eleema eu uro. Uma Siwe gomambaa jakeya kuuya unjuugunj qaganonj eukanonj uma laligoja. Iikanonj laligonj Siwe ano namowaa ilawoilaya kuuya ii esunanonj menj saa qen kuuya sokondaboronj laligoja. ¹¹ Kraistnonj ejemba ananaajonj momo kalenja kania kania kokaenj mendeema nonono: Gawonja mendeema nonono tosianonj wasiwasi ejemba wanja (apostol) koloogi. Tosianonj gejatootoo ejemba (profet) koloogi. Tosianonj uukuuku ejemba (ewanjelis) koloogi. Tosianonj eja to pasto ano boi qaqazu koloogi.

¹² Kraistwaa sele busuya ii uumeleen kanagesouruta. Nonononj yonoo uugia nanjoninj kotikotii mokoloowutiwaajonj gawonja kaenj mendeema kuunj nonono. Kanageso soraaya anana kuuyanonj uuwaa gawonj mewombaaajonj jojoridaboronj laligowombaaajonj ama kaenj

---

* **4:8:** Ond 68.18

inaan nonono. ¹³ Kaanon kaen gawon morota morota men laligon Anutu moma laarin kanagen Meria moma yagon iikanon men kululuun aon motoongo koloon nambona. Anutuwaa momoya ano akadamu iwoiya kuuya ii koreyanon Kraistwaanon eja. Nononon Kraistwaa kowinon momoya ano esun horonin musulungon nonono somariin sein kotiin laligonin akadamyaa maama nonono kuuya asugiro laligowonja.

¹⁴ Torogon naamade kaan laligowomboti-waajon Kraistnon uunana kuun iyan kaan akadamananawo koloowonatiwaajon inaan nonomakeja. Naambora kaan laligonin gewolon ejembanon arej ii me ii ama mondon tutugon nonongi tama kamaan nunuroti, on mono iikawaa so koloon lan laligowubo. Haamonon momosiin ewaewan kono kowenon qindiiro sirinon godomaruru lan wama kemagen-kanjen ama simbirinsambaran amakeja. Kawaa so balon ejembanon selenon kuukuu ama unju men momo tiliqiliawo mokoloon ejemba lan kuma onongi jinjan amakeju.

¹⁵ Iikawaa so lan mende laligowuto, qaa honagadeen pondan jen jopagon aon laligowu. Kaan laligon Kraistnon wanana kolooji, kosogia mono iwaanon mondongogi kemero rindangon iwoi kuuya kanon somariin kotiin akadamyawo koloon laligowu. ¹⁶ *Kraistnon wanana koloon anaa sele busuya anana kuuya galen koma nonono tokotokoya kuuyanon sele

---

* **4:16:** Kol 2.19

busuya ano kana boria toroqen somongon metulangon nonongi motoon koloojon. Esun motomotoon en nononjiwaa so mono gawonana men kotingon jopagon aonin hona sele busuya iikanon kotiin somariinkeja. Kiañ.

Asasagaa nanamemen gbilia ama men laligowu.

¹⁷ Kaña koloojonwaajon niinon Pombaa jeta men galen meme qaa kokaen jewe moma yagowu: Uumeleembaa gadokopa ejemba uumomogia sooro kikisi kaña koloon een omaya lan laligonkejuti, ono mono iyonoonon tani bologa ii mende toroqen ama men laligowu.

¹⁸ Uumeleembaa gadokopa ejemba yonoo uumomogia-non tiiro Anutuwo laaligowaajon sisau ama soaju. Momo bologanon uugia gojoma duurotiwaajon ama poumapou ama tompin laligoju. Kawaajon Anutuwaanon laaligo kotiganon mende qokotaankejuto, iyan giodeen lan toontoon laligoju. ¹⁹ Galengia mende men aogi uugia gojondabororo gamu sayawo unuro laligoju. Uugia kaiseranon somongon men tiloon onono iwoi kañaajon lan aisoonkeju. Iwoi men go mewombaajon otoko ama koposongonkeju.

²⁰ Yononon kaen amakejuto, ono Kraistwo laaligowaa kania ii kaña mende kuma onongi mogi. ²¹ Ono qaa honaa Toya Jiisaswo qokotaagi iikawaa so kania kuma onongi hona kokaen moma yagogi: ²² *Wala nanamemengia walaga otaagi siingia kombombaña bologanon

---

* 4:22: Kol 3.9

angomokolon ama onono tiwilaan aowombaajon anji. Kana kuma ononji mogiti, iikawaa so mono uugia walaga motogon gilin gema qewu.

²³ Uumomogia men gbiligi kolonaniñ laligowu-tiwaajon kana kuma ononji. ²⁴ *Anutunon anana anaa kaitaniaa so soraaya kolon kotiin laligowombaajon mokolon nonono. Uu gbiliaa laaligo solana otaawombaajon mono nonono. Kawaajon uu gbilia iikayadeen mono bo konji kemero laligowu. Kana ii kaen kuma ononji moma yagogi.

²⁵ *Kana kaen ero anana Kraistwaa sele busuya motoonjo iikawaa uutanon daremun kaana toroqen ala-ala kolon laligojon. Kawaajon qaa qolonmolongoya ii mono motogon giligi kemero batugianon qaa honagadeen kuuya amin moma laligowu. ²⁶ *Temboma kukupirinon ambuti een, mono kilen singisonjo mende ambu. Iringia soombaati, qaagia ii mono uulanawo ween jaayanon mende tegon kemero jen tegogi solananiwa. ²⁷ Kaen Kilenaa Toyanon batugianon koubabotiwaajon qewagon kamban mon mende mun uulanawo yakariwu.

²⁸ Monjon yongoro meme laligoroti, iinon kaana mombo mende amba. Kaen qaagoto, mono iyanaa borianon gawon kaparan koma men laligowa. Gawon men anaa nene hinaya mokolon saanon afaanjon ejemba wanaya nanjon onomakeba.

---

* **4:24:** Jen 1.26; Kol 3.10   * **4:25:** Zek 8.16   * **4:26:** Ond 4.4

29 Qaa saga mon jegianonga mende kamaawato, qaa ejemba uugia nanjon men kotiwaati, mono iikayadeen jen laligowu. Ejemba qaagia moma uugia ejiwaa so qambanmambambaajon amamaajuti, mono iikawaa so gejanono qaagia ononji naana moma qeangowuyaga. ³⁰ Anutunon bunauruta downana mero Siwenon ubonati, kamban iikawaajon aiweseya kombomana mokotaan onono uugianon kemen Anutuwaa munjena kolooja. Kawaajon Anutuwaa munjena Un Toroya ii mono wosobiri mende qen mubu.

³¹ Ono mono uukaambo ano uuduuduu kuuya ii qetegon giligi koriganon raba. Ugerenon mende juma onoro uugianon aon yon qama jen aowubo. Kaanagadeen gemaqeqe qaa tokoronkota ii mende jewu. Anjonjora kania kani-anon uugia men tiloowabotiwaajon ii mono kuuya gema qegi korikori ewa. ³² *Korikori ewato, ala-ala men migiinj aon gumbonjonjon qaganon ama aon laligowu. Kraistwo qokotaagi Anutunon singisongogia mesaon songbama ononoti, ono mono iikawaa so toroqen koposogia mesaon aon laligowu. Kian.

5

Anutuwaa asasaganon laaligo ii kokaen:

¹ Anutuwaa wombo meraboraana koloojutiwaajon siligia mono kaparan koma Anutunon amakejiwaa so ama otaan laligowu.

² *Kraistnon jopagon nonoma laaligoya

---

* **4:32:** Kol 3.13   * **5:2:** Eks 29.18; Ond 40.6

nonoojon ama qeleema mesaoro. Siimolon oogi kaasoyanon umakeroti, Anutunon iikawaa so Kraist laaligoyaa kalena ii moma angon kono morona unkoowayawo kaana koloon iwaa jaanon pumpungoro aisooro. Ono mono kaanagadeen uujopanon nama Kraistwaa so jopagon aon ama men laligowu.

³ Serowilin ano angonjora kania kania me otokowaa (greedy) silia ii Anutuwaa jaanon mende sokonja. Kawaajon Anutuwaa ejemba soraaya koloojutiwaa so iwoi kaana qaaya mon ii batugianon mende oosirin jegi mobu. Awawi!

⁴ Gon koma jononsisi ama qaa saga arokuukuuyawo ano qaa sena sena ii mende jewu. Iikanon uugia men tiloro mende sokonja. Kawaajon ii mono mesaadaboron mepemepese qaa jen sein laligowu.

⁵ Qaa kota koi mono moma komuwu: Monjon serowilin me angonjora me otoko koloon iwoi-waajon koposongonkeji, iinon mono Anutuwaa bentoton bunja qen aomambaajon amamaawaa. Nanamemen iikanon ben qolonmolongoya me tando lopion mepeseen onomakejutiwaa tania kolooja. Kaen anji, iinon mono Kraist ano Anutu yoroo bentoton uutanon keumambaajon amamaawaa.

⁶ Anutunon singisongo iikaanaajon ama temboma irinsonsona qaa qootogo ejemba yonoo qagianon ano umakeja. Kawaajon monjon qaa omaya kaana jen kele ama tutugon tiligon onombabo. ⁷ Kawaajon ejemba kaana mono gema unun yonowo ainjolon mende laligowu. ⁸ Wala pangamanon laligogito, kaban kokaamba

Pombo qokotaan nama iwaa asasagawo laligoju. Nanamemenjia mono asasagaa bunjaya koloojutiwaa so ama menj laligowu. ⁹ Asasagaa bunja koloojutiwaa toomorianja honja ii kokaen: Onjo nanamemenj awaa otaagi Anutunonj qaagia jenj tegoro solanjaniwu ano qaa honja toongadeen jenj laligowu. ¹⁰ Naa iwoi Pombaa jaanonj sokombaati, iikawaa kania mono monjgama gosinj moma asariwu.

¹¹ Pangamambaa nanamemenj gorosonja ama menjkejuti, iyonowo mono ainjolonj mende toroqenj laligowu. Yonoo kilenagia ii mono injisaama asasaganonj ama jenj onjombu. ¹² Tosianonj singisonjo aasangoyanonj amakejuti, ii asuganonj jeninj gamuyawo koloowabo. ¹³ Anutuwaa asasaganonj singisonjogia kuuya menj asariro kaniagia honjanonj mono asuganonj asugiwaa. ¹⁴ Asasagaa Toyanonj mono aasangoyaa iwoiya kuuya injisaano asasaganonj asuginj ewaa. Kawaa-
jonj qaa monj kokaenj jegita eja,

“Gaonj ejanj, gii mono uuga tooro moba.

Mono koomuyanongja gbilinj waana Kraistonj menj asarinj gombaa.”

¹⁵ Qaa iikawaa so nanamemenjia mono momakooto qaganonj ama menj laligowu. Moto koloonj tompinj laligowubotiwaaajonj mono awaagadeen galenj menj aonj laligowu.

¹⁶ *Kambanj kokaamba bobooli kambanj koloojiwaaajonj ama uuwaa gawonj mewombaa kana monj koloowaati, kambanj ii mono mende mesoqesoonj tiwilaawuto, ejemba kooronjanonj

---

* 5:16: Kol 4.5

kema oson qambanmamban koma onjombu. ¹⁷ Kawaajon eja uugia qaa kaanja lan mende laligowuto, Pombaa uusiina ii awaagadeen moma asarin nambu.

¹⁸ Wain apu kotiga nen enkalolon ambubo. Angiaa jaajaa laligogi momogia bologanon asugiro pangaman laaligonon ritegon kemen tiwilaawubo. Kawaajon enkalolon ambuboto, Unja Toroyanon uugia saa qewaatiwajaan mono kaparan koma nambu. ¹⁹ *Mono Bunja qaa aminj moma ondino (Buk son), mepemepesee rii (oonjaa) ano uuwaa rii tosia ii uu wombogianon qama Ponj mepeseenkebu. ²⁰ Kaen me kaen kolooro iikawaajon mono Ponjana Jiisas Kraistwaa qata qama Manjana Anutu suulan dangisen jen munj laligowu. Kianj.

Loemba onoo qambanmamban qaa

²¹ Kraistwaa jeta uuguwubotiwaajon mono keegia moma batugianon qaa baatanon kemen aonj laligowu.

²²⁻²³ *Kraistwaa sele busuya ii uumeleen kanageso. Iinon iikawaa wana ano Hamoqeqe Toya kolooja. Iikawaa so ejanon kaanagadeen embiaa wana kolooja. Kawaajon emba onjo mono Pombaa qaa baatanon kekembaa so onjoangiaa lourugia goda qen onjoma qaagia baatanon kema laligowu. ²⁴ Uumeleen kanageso anana Kraistwaa qaa baatanon nanjoni, iikawaa so emba onjonon kaanagadeen mono lourugia yonoo qaa kuuya otaanj laligowu.

---

* **5:19:** Kol 3.16-17   * **5:22-23:** Kol 3.18; 1 Piito 3.1

25 *Kraistnon iyan̄aa uumeleen kanagesoya jopagon nonoma ananaajon ama laaligoya togon qeleenoti, iikaan̄a eja on̄onon mono kaan̄agadeen embaurugia jopagon uukalen ama on̄oma laligowu. 26 Kraistnon uumeleen kanagesoya Bun̄a qaayanon tak koton emba bun̄aya soraaya koloowombaajon apu kaan̄a kanon songbama men̄ solan̄anin nonono. 27 Iinon anana bumbun̄a awaa soro koloowombaajon moma uunanaa sunuya men̄ solan̄anin jewon gojejeraya qaa koloowombaajon kaparan̄ komakeja. Kanageso soraaya koposowaa qaanana qaa koloowombaajon momakeja. Kraistnon kan̄ nunuano asamararan̄on eu keunin̄ jiilan̄anon̄ kuuro asarin̄ emba bun̄aya kaan̄a iyan̄aa jaasewan̄anon nonoma nonoono akadamunanawo ano iimasiin̄siinanawo nambon̄a.

28 Eja on̄o kaan̄agadeen mono Kraistwaanon̄ tani ii otaan̄ embaurugia jopagon on̄oma laligowu. Embia jopagon̄keji, iinon̄ mono iyan̄a kalan̄ koma aon̄keja. Kawaajon̄ on̄oan̄giaa sele busugia kalan̄ koma aon̄kejuti, iikaan̄a mono embaurugia kalan̄ koma on̄on̄gi sokombaa. 29 Mon̄non̄ mon̄ an̄aa sele busuya kamban̄ mon̄non̄ kazi mende ama muroto, kuuya anana sele busunana wagin̄ kalan̄ komakejon̄. Kraistnon̄ kaan̄agadeen uumeleen kanagesouruta anana sele busuya kaan̄a qaayanon̄ nunuagin̄ kalan̄ koma nonomakeja.

30 Uumeleen kanageso anana Kraistwaa sele

---

* 5:25: Kol 3.19; 1 Piito 3.7

busuya koloojon. Anana Kraist sele busuyaa dondomonuruta koloojon laligojon. Kawaajon nunuaginjeja. ³¹ *Buŋa qaa mon kokaen eja, “Kawaajon ejanon mono nemunmanja oromesaon embiawo qokotaan woi yoronon selemotoonngo koloojon laligowao.” ³² Qaa ii sareqaa aasangoya. Ii Kraist ano uumeleen kangeso ananaa uu soomongonanaajon jen oojen. Qaa aren iikawaa kania ii aasangoya ano dusiita keemeya. ³³ Kaen koloojato, onoojon qaa ii kokaen jejen: Ono motomotoon mono kaanagadeen embaurugia onoangia kalan koma aonkejutiwaa so jopagon onoma laligowu. Emba ononon mono kaanagadeen lourugia goda qen onoma laligowu. Kian.

6

Merabora ano nemunman onoo uusoomonngo

¹ *Merabora onoonon nanamemen dindina ii kokaen: Ono mono Pombo qokotaan nemunmanwoigia yoroo jegara ten koma otaan laligowu. ² *Anutunon jojopan qaa 1-2-3 kawaa tetegoyanon tawaya nonomambaajon mende jero ejato, jojopan qaa jango 4 ii dondomonawo. Wala kokaen jeja, “Nemunmanwoiga mono goda qen oroma laligowa.” Qaa ii ten konin Anutunon iwaa tawaya nonomambaa qaaya kokaen somongoro oogita eja, ³ “Goda qen orona Anutunon toomorian gono toroqen namonon kamban koriga laligowaa.”

---

* **5:31:** Jen 2.24   * **6:1:** Kol 3.20   * **6:2:** Eks 20.12; Dut 5.16

4 *Meraboraaurugianon uukanjanjiawo koloowubotiwaajon man ononon mono qaanon soya uugun mende horon kiton onoma laligowu. Kaen qaagoto, Pombaa Kana qaa ten kombutiwaajon kuma onoma iikawaa so mindingon onongi somariiwu. Kian.

Welenqeqe ano galen onoo qambanmamban qaa

5 *Welenqeqe ono mono namonon galenurugia yonoo qaagia Kraistwaa qaa kaana ten koma siijaago siimeme mende amakebu. Qaagia uuguwubotiwaajon sombugia moma jenenjiawo ororo laligowu. Uugianon gbingbaon mende ambuto, mono bon qen nama ama men laligowu. 6 Tourugianon kondokondoowaa wan angi ejembanon inisosoroowutiwaajon qaagoto, jaaqasue mesaon uugia gawonon ama menkebu. Kaen ama Anutuwaa uusiina otaan Kraistwaa welenqeqe kaana koloonkebu. 7 Balon ejembaga welen qen ononjonjen Pon ana welen qen munkejon. Kaen moma gawongia mono Pombaa jaanon sokombaatiwaa so uuqeeangowo men laligowu.

8 Qaa koi mobu: Onoo batugianon tosonian gawon toya laligoju ano tosonian tourugia ii tawagia qaa een welen qen onoma kamaanqegeta laligoju. Ii kilen daen yononon gawon awaa ii me ii menkejuti, Anutunon mono iikawaa tawaya onono bunja qen aowuya. Qaa ii mono romongon laligowu.

9 *To ano welenqeqe onoo Pongia motoongon iinon Siwe gomanon laligoja. Iinon ejemba

---

* 6:4: Kol 3.21   * 6:5: Kol 3.22-25   * 6:9: Dut 10.17; Kol 3.25; 4.1

tosaana mende injisoroon tosaana mende sureen onomakejato, so motoongonon gosin qaanana jen tegon nonombaa. Galen onjo ii moma kotojutiwaajon mono welenqege alaurugia yonowo wasombura maayanon aon so motoonggo ama onoma horon ureen memetorotoro mesaon laligowu. Kian.

Anutuwaa jurujamban kuuya men laligowu.

¹⁰ Terena oodaboromambaaon ama qaa kokaen oojen: Onjo Pombo qokotaan nanngi kusuna somatanon mono inaan nanngon onono kotiinkebu.

¹¹ Kilenaa Toyanon selenon kuukuuwaa momo aren kania kania amakeji, onjo ii jaasewan qen kotakota nambutiwaajon mono Anutuwaa jurujamban kuuya men kongi kemero laligowu.

¹² Nononon balon ejemba sa busugiawo yonowo manja mende aonkejonto, ben kawali galen ano konhaamo bologa bologa tuarenjen ama onombombaaon nanjon. Ben kawali galen bologa namo sombin batugaranon jinkaron dungianon nama pon kaana galen komakejuti, ii mono qotogon qetama onomakejon. Kaanagadeen pon qerewena boi uuta ano kamaanqegeta batunananon pangamambaa ometotombaa eja geria laligon ilawoila kuuya galen komakejuti, nononon mono iyonowo manja qenkejon.

¹³ Kawaajon tuarenjen ama onombombaaon mono Anutuwaanon jurujamban kuuya men kongi kemero nambu. Kaen nanngi kereurugia kamban bologanon unjuwombaaon alanza koumakebuti, kamban

iikanon mono saanon afaangon manja qen riitama onjombu ano manja qegi tegoro saanon goman balongianon wakasiin nambu.

¹⁴*Jurujambangia mono kokaanja kaya mouma aowu: Qaa honagadeen jejeta iikanon mono irimungan kaanja iingianon somongon nambu. Nanamemen solanja soro ii totogianon reen maleku kaanja koma sopa somongon aon nambu.

¹⁵*Kana esu mouma saanon rindangon riin kemadejon. Kawaa so onjo mono luaewaa Buna jen seiwombaajon jojorigi iikanon nemun koma onjombaa. ¹⁶Jurujamban iikawo toroqen suman wana qata momalaari ii mono buna qen aon suulan besaan namakebu. Kilenaa Toyanon ninidon siwisewe nonomambaajon moma tiwo wasaya motonkeji, iikawaa angobato geria kuuya mono reen iikanon qewagon angon koma aonkebu.

¹⁷*Anutuwaa Hamoqege Toya ii mono buna qen aowu. Buna qen aon mombo letombuti, donhamo ii mono wangianon aen wan kou kaanja mougi turun angon koma onjombaa. Unja Toroyanon manjawaa soo somata nononji, ii Anutuwaanon Buna qaa. Ii kaanagadeen mono buna qen aon uu wombogianon ama manja iikanon qenkebu. ¹⁸Jurujambangia kuuya ii mouma aon mono kamban so Anutu qama koolin qisin laligowu. Unja Toroyanon kondoon inaan onjombakejiwaa so mono welema saama munkebu. Mono pondan uugbiligbili laligon suulan Anutuwaa ejemba soraaya kuuya yonoojon ama ka-

---

* **6:14:** Ais 11.5; 59.17   * **6:15:** Ais 52.7   * **6:17:** Ais 59.17

paran̄ koma qama koolin̄kebu.

¹⁹ Noojon̄ kaan̄agadeen̄ kokaen̄ qama koolin̄kebu, “Anutu, gii mono qaa kota dindiŋa Pool muna goo Oligaa Bun̄aga aasangoya ii qaa jetanon̄ jewaatiwaa so jen̄ asarin̄ awasan̄kakagadeen̄ nama uukuukuu men̄ on̄omakeba.” ²⁰ Niinon̄ Oligaa Bun̄a iikawaajon̄ ama Anutuwaa jotamemeya eja wan̄a koloojento, gawon̄a men̄kejen̄iwaajon̄ ama kaban̄ kokaamba kapuare mirinon̄ rajen̄. Kawaajon̄ Bun̄a qaa ii Anutuwaa jaanon̄ sokombaatiwaa so awasan̄kakagadeen̄ jen̄ laligomambaajon̄ mono qama koolin̄ laligowu. Kian̄.

Yeizozo qaa tetegoya

²¹ Wombo alana Tikikus iinon̄ noo sunduna ano mobuya. Iinon̄ Pombo qokotaan̄ gawon̄a membiri-qembiria qaa men̄keja. Kokanon̄ no-maen̄ ama men̄ ramakejen̄i, ii kuuya injjoro on̄o kaan̄agadeen̄ ii mobu. ²² Nononon̄ nomaen̄ rama laligojon̄i, on̄o sundu ii mobutiwaajon̄ Tikikus wasin̄ mube Efesus on̄oonon̄ kawaa. Iinon̄ kan̄ ulun̄kolen̄ men̄ on̄ono saanon̄ bonjon̄ laligowu.

²³ Man̄nana Anutu ano Pon̄ Jiisas Kraist yoronon̄ mono uumeleen̄ alaurunana on̄o luae qen̄ uunon̄ jopagon̄ on̄oma momalaarigia men̄ kotiin̄keba. ²⁴ Ejemba Pon̄nana Jiisas Kraist kaban̄ tetegoya qaa jopagon̄ laligowuti, Anutuwaa kalen̄morian̄anon̄ mono kuuya on̄owo en̄ en̄ ubaa. Kian̄.

xxx

**Uumeleembaa Buŋa Tere Soomongo Gbilia
The New Testament and portions of the Old
Testament in the Borong Language of Papua New
Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Borong long
Niugini**

Copyright © 2002, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Borong

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

63589f8b-9426-5ce2-9520-ca0cf2b65c47